

Та, що знається з громами, або Волхвиня зі Слобожанщини (Л. Ромен "Грім. Волхвема (Філософсько-любовні цикли). Друга Скри-Жаль/ Сонцелюбов, або Крамола. Трилогія". Суми. — ВВП "Мрія-1" ТОВ, 2006. — 214с.)

Лілія Овдійчук,

кандидат педагогічних наук, доцент

м. Рівне

Читання текстів Людмили Ромен можна порівняти з входженням у гірську річку саме в тих місцях, де вона утворює водоспад: і лясно, і запаморочливо, і захоплююче. Холод облікає, а коли вийдеш, враження таке, ніби щойно народився.

Хтозна з яких глибин іде її Слово. Ні, воно не йде, воно могутньо, стосило і столико виривається і нуртує Перуном, Сварогом, Ярилом, Дажбогом, Живою Водю. Володарка цього Слова — волхвиня, бо справді знає мову давньоукраїнських богів. Звідки їй це? Не інакше, як з обраних. Поезії Людмили Ромен так густо "населені" Богами, яким наші предки поклонялись ще у період свого дитинства, що відчуваєш: язичництво для авторки — природне і повнокровне, своїше, ніж інші релігії сучасного світу. Душа ліричної героїні розчинилася у язичницькій стихії, у природі: "Медунка кликала в стежки-дороги". Як не повірити в те, що походження грому таке: Перун розлушив два горішки: з одного — річка потекла, з другого — вогонь, а з лущення постав грім. Ви уявляєте, як це звучить у небі "рояльно": музично, розлого, розкуто, форте, і цілком співвідноситься з терміном *rapido* (бурхливо, стрімко). Дивовижне розуміння чи відчуття глибинного: Бог — причина, а явища — наслідки. Як точно виписана природа перевтілення, перетікання в іншу субстанцію: "мов теплі стебла ночі, проростуть у даль вірші, натерпіла цілунків, сонцепадно в день стікаю". Особливо це характерне для поезій, які умовно можна назвати пейзажними. У них "Світовид розвертає дням осі", "бо вже тобі ні вогонь, ані осінь, — Знаю, листя опале під деревом". Опале листя як символ втрачених надій (чи подій?), що не збулися, а Світовид — Бог сонця у чотирьох знаках зодіаку, з ликом, оберненим на чотири сторони світу, що втілює безпристрасність пізньої осені.

Саме тому збірку "Грім. Волхвема (Філософсько-любовні цикли). Друга Скри-Жаль/ Сонцелюбов, або Крамола. Трилогія" Людмили Ромен хочеться назвати поетичним посібником із міфології, язичницького фольклору, любовних гімнів, замовлянь-заклинань. Описані нею язичницькі священнодійства такі живі й очевидні, що мимоволі піддаєшся якомусь гіпнозу. Так явно намізані на чар-зілля слів-зілля, і від цього поезія буває барвисто і таємниче.

У багатьох творах фольклорний мотив превалюючий. Найкращою ілюстрацією є предивна колядка, справжня, присвячена Коляді, божеству зимового сонцестояння, а не Ісусові Христу (бо то мала би бути різдвяна пісня). У цій колядці фігурує магічне число три і рефреном звучать слова: "Ой раю, раю. Раю розвився, Дажбожич тут народився! Світла всім й добра, Щастя, здоров'я, Красного сонечка на многії літа!"

Мотив дороги часто зустрічається в українському фольклорі. Зазвичай це подорож героя до мети через перешкоди, випробування. А ще дорога — це зустріч з кимось, це проміння когось, чогось. Багато символічного приховує в собі й роздоріжжя. Саме так називається триптих у книжці пані Людмили. На перехрестях доль у її віршах зустрічаються любов і нелюбов: "Стою на роздоріжжі. Три дороги... На жодній вже тебе, як щастя, не знайти..." Кохання тим сильне, що дає людині снагу і бажання жити, волю до життя, а його відсутність "б'є морозом по душі". Тут простежується суголосність із Висоцьким: "... если не любил, значит ты не жил и не дышал".

Більшість її поезій написані так, що їх важко класифікувати за жанрами. Проте авторка сама вказує жанр окремим поезій, зокрема, це вірші-замовляння, молитви. У цих текстах наскрізними є фольклорні мотиви, адже усна народна традиція відшліфовувала цей жанр віками. Людмила Ромен талановито інтерпретувала їх, опоетизувала, насатила власними фантазіями-проханнями (як у "Замовлянні сну", наприклад): "Тобі, мій князю, радості в сон, кладу слова тобі біля вікон, кладу слово-хрест в головах, у ногах твоїх, на плечах; і хай доля-зоря присниться о трьох лицях, о трьох лицях".

Природа — це рідня ліричної героїні. Вона почуввається добре і серед природи, в іншому світі, вимірі. Душа її геть чиста язичницька, неспокійна, чарівлива. Поетичні заклики: "Прислухайтесь! Весна одвічна воскресає!" — справді змушують прислухатися до природи і до себе, бо весна одвічно не тільки в природі розквітає, вона воскресає в душі кожного, хто відчув солодкі муки кохання. Іноді вірші поетеси не знають меж — ні просторових, ні часових, ні чуттєвих: "Я — великодня вся! Волю воскресіння!"

Стихія вогню поєднується зі стихією любові природно і органічно, бо вогонь як символ цього почуття був подарований людям Сварожичем. Це скарб, який "живе" у душі кожної земної людини. Правда, трапляється, що власник не здогадується про це. У Людмили Ромен вірші про любов чуттєві, еротичне начало виражене через поєднання природи і людини, як її частини: "Стікала світлограйними струмками, Аж паленіла дзвінко молода трава. І як схиляється до квітки квітка, Так поєднались ми, як сув'язь у словах".

Інтимно-тілесні вірші опоетизовують плоть у любовнім екстазі: "Пульсує тіло, наче жорна, гарячо-ніжний материк. Розплуж світи мої неорані, розпруж в мені коріння рік".

Проте є рядки, що вражають цютливостю і строгістю почуттів: "Важу зустріч найпершу снігами каратів. Зіштовхнулись серця, як світи із орбіт". "Я несла тобі зорі в долонях. І світанками — сонце душі". "Хай цей біль не минає ніколи, як-що він — Вас любити!"

Любовна лірика у кожного поета на рівні власних й узагальнених почуттів. У Людмили Ромен дивовижно поєднуються відверті освідчення і високі роздуми про небесну любов, присутня земна жінка "з тугою дикої вовчиці", яка прагне "любити свято, щедро, мертвенно, без каюття". А ще — це жінка-стихія, у якої "серце повстане". Вона не задумується над тим, "як не спалити себе в любові", а прагне: "Жагою злюб, Нап'юся губ — до болю!"

Іноді здається, що цей почуттєвий потік не може зупинитися, як стихія, котра здолала перешкоду. Так само слово нестримно, навально, безупинно, розлого і бурхливо піниться, б'ється, виходить за межі берегів — усталених рамок.

Слова у віршах природні й живі. У них відчувається така енергія, а самі вони сповнені такої енергетики, яка пульсує, просочується, а потім притьмом виривається за межі струнних рядів і строф: "У Всесвіті очей гроза шумить. Горить душа! Бо вірити у любов як магію земного щастя. В своїм гріхо-громопадінні сонце лоно ласки не забудь!"

Треба віддати належне мові автора збірки: вона вражає розмаїтістю поетичних засобів. Розкішно-красиві урочисті метафори: "світилась неба голуба парча", "Дзвенить в душі беріз весняний серпантин", несподівані порівняння: "Крик лебединий, наче ніж упав". У тканину віршів природно вплетено питоми українські, давні, як світ, пахучі українські слова: рахманно, глаголи, благовістити. А ще — просто-таки неймовірні знахідки: "Мабуть, то все-таки було прощання, Яка щаслива тризна! І журби вінець!" Суцільний оксюморон.

Визначити стиль — марна справа. Бо це непоєднана суміш містики, романтики з бароковими традиціями. У поезії Людмили Ромен почувалася як у Всесвіті, бо це не звичайний маленький світ закоханого серця, а це огром Великого Світу, дарований Творцем, який нелегко досягнути і збагнути розумом, хіба що серцем.

Кредо ліричної героїні — "Живу, як і жила, — на вітрянім вогні, ... лікуюсь Божим словом, сонцем зігріваюсь" або промовисте: "Скидаю шкіру безнадії. Голим нервом крикну в таїну!" — видає вітаїстичну натуру самої авторки. Коли читаєш збірку Людмили Ромен, сповнюєшся предковичним духом гармонії людини і природи. А ще — відчуваєш смак живої води, тієї, що у народних казках воскреслає із мертвих.